MUSTAFA ARMAĞAN
m.armagan@zaman.com.tr
@mustafarmagan

İddia edildiği gibi Latin alfabesine geçmek okur-yazarlık oranlarını uçurdu mu? Okunması ve yazılması zor diye propaganda edilen Arap harflerinden Latin harflerine geçilir geçilmez yeni bir çağ açıldı mı?

Harf İnkılabı'nın istatistik gerçekleri

Osmanlıcaya dönüşün yolu açıldı. İster seçmeli, ister zorunlu olsun Osmanlıcanın okullara yeniden girişi olumlu bir adımdır ve hangi siyasî maksatla getirilmiş olursa olsun din, tarih ve kültürümüz açısından son derece olumlu ve beklenen bir adım olduğu açıktır.

Harf İnkılabının "İslamsızlaştırma" ve "Osmanlısızlaştırma" operasyonunun adımlarından biri olduğunu unutmadan yaklaşmamız gerekir meseleye. Hiçbir faydası olmasa bile Kur'an-ı Kerim'in öğrenilmesini kolaylaştıracak böylesi bir adımı takdirle karşılamamak mümkün değildir.

Sorunlarını tartışabiliriz elbette; yeterince kaliteli öğretici bulabilecek miyiz? vs. Ama öğretici bulamayacağız diye 1970'li yıllarda 'modern matematik' öğretmekten vazgeçtik mi? Hatırlarım, modern matematikle ortaokul 2'de tanıştığımızda hocalarımız epeyce acemiydi. Ama birkaç yıl içinde sıkıntılar aşıldı.

Harf Devrimi'ni haber veren Cumhuriyet Gazetesi.

Cumhuriyet ideolojisi Arap/İslam harflerini kötülemek için elinden geleni ardına koymamış, savunmaya kalkacakların boynuna mürteci yaftası asılıp susturulurken maşallah aleyhinde atıp tutanlar bol keseden ödüllendirilmiş, bu da Latin harflerinin getirildiği sırada ve sonra bazı gerçeklere rahatça takla attırmalarına fırsat hazırlamış ve gerçeklerin yüzü maalesef kalın bir sıva tabakasıyla örtülmüştür.

Burada resmi istatistiklerden yola çıkarak Harf İnkılabı'nın yapıldığı sırada ve sonrasında okur-yazarlık oranlarına bakacak ve iddia edildiği gibi Latin alfabesine geçmenin okur-yazarlık oranlarımızı uçurmadığını herkesin görebilmesini sağlayacağız. Bakalım okunması ve yazılması zor diye propaganda edilen Arap harflerinden Latin harflerine geçilir geçilmez yeni bir çağ açılmış mı?

Önce bir tespit: Propaganda edildiğinin tersine Harf İnkılabı'ndan sonra okur-yazarlık oranı zannedildiği kadar hızlı bir artış göstermemiştir. Delil mi? Buyurun:

1981 yılı Türkiye İstatistik Yıllığı'na göre 1927-1951 döneminde Türkiye'de okur-yazar oranları şöyleymiş:

1927'de yüzde 10,7;
1936'da yüzde 19,2;
1941'de yüzde 22,4;
1946'da yüzde 29;
1951'de yüzde 33,6.

Bu resmi istatistiğe göre Türkiye'de Harf İnkılabı'ndan 1 yıl önce okur-yazar oranı yüzde 11'e yakındır. Gelişme hızını dikkate alarak alfabenin değiştirildiği, 1928 sonunda bu rakamın 12 civarına ulaştığını kabul edebiliriz. Ancak 1927'de yüzde 10,7 iken tam 9 yıl sonra oranın sadece 8,5 puan (yılda 1 puana yakın) yükselmiş olmasına dikkatinizi çekerim. 'Koparılan kıyamet 9 yılda sadece 8,5 puan için miydi?' diye düşünmeden edemiyor insan. Hani o kadar Millet Mektebi açılmıştı, milyonlar okur-yazar olmaya koşmuştu, sular seller gibi okuyup yazmaya başlamıştı vs. Netice ne?

DEVRİM YAPILMASAYDI NE DEĞİŞECEKTİ?

1928 yılında Harf İnkılabı yapılmasaydı da biz eski usul Osmanlıca eğitimimize devam etseydik ve Millet Mektepleri filan açmadan yaklaşık yüzde 12 olan okur-yazar oranımızı her yıl sadece 1'er puan artırsaydık, 1936'da okur-yazar oranı kaça yükselecekti? Bakkal hesabıyla düşünelim: 1923 yılında yüzde 8'den 5 yılda 1'er puan artışla 1928'de 12'ye yükselmemiş miydik? Sadece aynı tempoyu sürdürerek 8 yılda 8 puan yükselecek ve okur-yazar oranımız 12+8=20'ye çıkacaktı, değil mi? Peki gerçekte ne olmuş? Sıkı durun: Yüzde 19,2! Yani yüzde 20 bile olmamış!

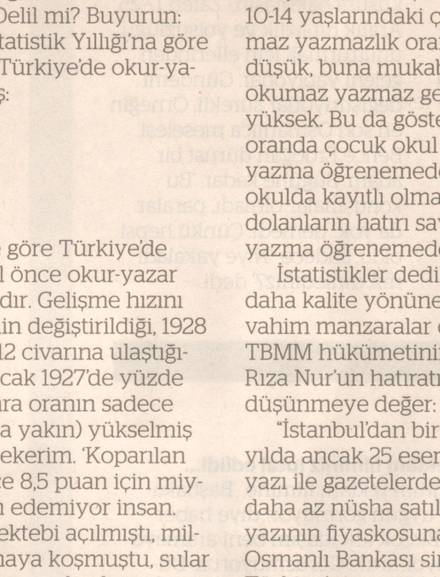

Gazi Mustafa Kemal, yeni harfleri öğretmek için çıktığı yurt gezisinde.

Osmanlıca öğretimin normal sürecinde gelişmesine devam etseydi ulaşacağı noktaya kütüphaneleri Cemil Meriç'in deyişiyle tuğla yığınına çevirerek, bir barbarlık icraatı olan Arap/İslam harflerini yasaklayıp imha ederek ve insanları ecdadının mezar taşını okuyamayacak duruma getirerek ulaşamıyorsunuz bile, bunu da kalkıp başarı diye alkışlıyor ve alkışlamamızı istiyorsunuz.

Pes! Ayakta alkışlanır böyle pazarlamacılık! Peter Drucker o zaman yaşasa dizinizin dibine çöküp sizden 'işletme' dersi alırdı, eminim.

Burada UNESCO'nun 1957 tarihli bir yayınına başvurarak bu defa tersinden gidecek, yani Latin alfabesi geldikten sonraki okur-yazar oranını değil, okumaz yazmaz oranını tespit etmeye çalışacağım (World Illiteracy at Mid-Century: A Statistical History, 1957).

UNESCO uzmanlarının istatistiklerine göre Türkiye'de 1950 yılında okur-yazar olabilecek çağda 12 milyon 882 bin kişi yaşıyordu. Bunlardan 4 milyon 113 bini okuma yazma biliyor, 8 milyon 769 bini ise bilmiyor, böylece okuma yazma bilmeyenlerin oranı 68,1'i buluyordu.

Yani CHP'nin yönettiği Türkiye'de 1950'ye kadar ancak yüzde 31 gibi bir okur-yazar nüfusa ulaşılmıştı. Yüzde 68, yine aynı kadronun deyişiyle 'cahil' bırakılmıştı! Bırakan kim peki? Kur'an harflerini okuma yazmayı zorlaştırıyor diye kaldıran ve yasaklayan Tek Parti yönetimi değil mi? Hani 1 yıl, en geç 2 yıl içinde bütün Türkler okuma yazma öğrenecekti. Böyle demişti Gazi. Aradan 22 yıl geçmiş ama okur-yazar oranı yüzde 30'u bile zor bulmuş.

İleri görüşlülük diye buna denilir işte. Yüzleşilmesi gereken çıplak resim budur.

DEMEK NETİCE HİÇTİR!

Dahası var: UNESCO uzmanları 1935'te okumaz yazmaz, yani 'cahil' oranının yüzde 81,3 iken 1945'te 71,5'e, 1950'de ise 68,1'e düşmesini olumlu bir gelişme kabul ederken rakamlar için aynı şeyi söylemiyorlar. Buna göre 'cahiller'in sayısı 1935'te 7 milyon 779 bin, 1945'te yarım milyon artarak 8 milyon 134 bin, 1950'de ise 600 bin artarak 8 milyon 769 bin olmuş. 15 yılda 'cahil' sayımız 1 milyon fazla vermiş yani.

Ancak UNESCO uzmanlarının rakamları yorumlama şekli de ilginç. Diyorlar ki: 10-14 yaşlarındaki çocuklar arasında okumaz yazmazlık oranı yetişkin nüfusundan düşük, buna mukabil 15-24 yaş arasındaki okumaz yazmaz genç yetişkinlerden yüksek. Bu da gösteriyor ki, büyükçe bir oranda çocuk okul sıralarından okuma yazma öğrenemeden geçmektedir! Yani okulda kayıtlı olmak yeterli değil, kaydolanların hatırı sayılır bir kısmı okuma yazma öğrenemeden ayrılıyor.

İstatistikler dedik ama rakamları biraz daha kalite yönüne doğru sürersek daha vahim manzaralar çıkacaktır. Mesela TBMM hükümetinin ilk Maarif Vekili Dr. Rıza Nur'un hatıratındaki sözler üzerinde düşünmeye değer:

"İstanbul'dan biri geldi. Türkiye'de yılda ancak 25 eser basılıyormuş. Yeni yazı ile gazetelerden her gün bir miktar daha az nüsha satılıyormuş. Bu hal bu yazının fiyaskosuna maddî delildir. Paris Osmanlı Bankası sirküleri yazı hakkında Türkiye'nin resmi istatistiğini neşretti. Bu kadar seferberlik, millet mektepleri, masraf, jandarma ile mekteplere sokmalara rağmen üç yılda ancak 1 milyon 200 bin kişiye yazı öğretebilmişler. Halbuki eski yazı ile okuyup yazma bilenler 900 bin kadarmış. Demek netice hiçtir. Hem de öğrenenler heceleme halinde iptidai imişler. Bu yazı işi millî, büyük bir felaket olmuştur."

Prof. Dr. Enver Ziya Karal ise hiç yüzü kızarmadan şunları yazabiliyordu 1958'de:

"Her nesilden, her yaştan vatandaşlarımız alfabenin öğretilmesi için açılan millet mekteplerine doldular. Bir aralık Türkiye, dünyada misli görülmemiş büyük bir okul haline geldi."

Bu yalanlarla büyütüldük ama biz yandık onlar yanmasın diyor, evlatlarımızın aynı yalanlarla beyinlerinin yıkanmasını istemiyoruz.

Times gazetesi şöyle yazmış: "Türkler Latin alfabesini kabul etmekle daha ziyade Garba (Batı'ya) yaklaşmışlardır." (Vakit Gazetesi'nden)

Akbaba dergisinde çıkan karikatürde Gazi, Arap harflerini ayağının altında ezerken gösterilirken, arkadan 'Yeni Türk harfleri' güneşi doğuyor.

Fransızların ünlü dergisi 'Illustration' harf devrimini kapağına taşımış.

Harf Devrimi üzerine Gazi'ye hediye edilen altın harfler.

TASARIM: NURETTİN ASLANTAŞ

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ